

SPIS TREŚCI

WSTĘP	10
-------------	----

CZĘŚĆ I

W POSZUKIWANIU SPRAWCY, CZYLI O RÓŻNYCH PRZYCZYNACH CHORÓB	15
---	----

1. Dopust Boży, posłaniec Szatana, czary i humory	16
Znak i kara	17
Czarownic moc straszliwa	21
Gwiazdy powiedzcie przecie, co w zanadrzu trzymiecie... ..	24
Zwichnięta równowaga	27
2. Od powietrza, głodu i wojny – strzeż nas Panie!	31
Siedem krów tłustych i siedem krów chudych	32
Niegdysiejsze zimy... ..	34
...i niegdysiejsze lata	37
Jak się zabezpieczyć przed kapryсами przyrody?	39

3. Kuchnia polska – obfita, korzenna, tłusta	
i suto zakrapiana	42
Obżartuchy, żarłoki i łakomczuchy	43
Bankiety, bankieciki... ..	47
Co stawiano na szlacheckim stole?	50
Lepsza woda czy wódka?	54
4. O czystości i brudzie na dworach szlacheckich	61
Kiedy kąpiel zabijała... ..	62
O tym, gdzie król chodził piechotą	67
Jak często prano bieliznę?	70
Z jednego kielicha i z jednej miski	73
Wierni współtowarzysze szlacheckiej doli i niedoli	76
5. Puchy i luksusy, zbytki i rozkosze	80
Ruch kontra bezruch	81
W objęciach Wenery	87
Z dala od ścisku i tłoku	94

CZĘŚĆ II

WIZERUNEK SPRAWCY, CZYLI O RÓŻNYCH RODZAJACH CHORÓB	99
--	----

1. Zagrożenia wieku dziecięcego	100
Szczęściarzem ten, kto wyszedł z okresu dzieciństwa... ..	101
Kto winien?	104
Mniejsze i większe przeszkody na drodze do dorosłości	110
2. Wapory, gorączki połogowe, melancholia, czyli o dolegliwościach płci pięknej	113

Kto zdrowszy: szlachcic czy szlachcianka?	114
Siedlisko wszelkich chorób	117
Największy kiler	119
Nastroje, rozstroje i humory kobiece	121
3. Wiek dojrzały pod znakiem podagry	125
Jak długo żył szlachcic?	126
„Pani wielmożna, szczodra i można”	130
Inne groźniejsze i mniej groźne przypadłości	133
Psychozy, dewiacje, manie	138
4. Masowy zabójca, czyli o chorobach zakaźnych	141
Choroba neapolitańska, choroba francuska, hiszpańska czy polska?	142
Najgroźniejszy zabójca i jego wspólnicy	148
Czy dać się dobrowolnie zarazić wirusem?	151

CZĘŚĆ III

W POGONI ZA ZDROWIEM, CZYLI O SPOSOBACH

LECZENIA I ZAPOBIEGANIA CHOROBY	155
---------------------------------------	-----

1. Przywrócić równowagę humorów! – krwiopusty, purgensi i lewatywy	156
Lancet, misa i podwiązka	157
Purgensi i strzelba Hipokratesa	165
„Zbyt chciwemu łakomstwu granice”	168
2. Co skuteczniejsze: zioła, rogi jelenia, rtęć czy ludzki czerep?	177
Czy warto sięgać po leki?	178
Roślinne panacea	182
Jak skuteczne były zwierzęce ekskrementy?	185

Merkuriusz i klejnoty zdrowia	191
3. Bliskie i dalekie podróże po zdrowie	195
Zdrowe i mniej zdrowe powietrze	196
Cudowne kąpiele	198
Gdzie do wód?	201
A może by tak kąpiel w domu... ..	205
4. Na oczyszczenie i pobudzenie, czyli przyprawy, napoje egzo- tyczne i wzmacniające eliksiry	207
Na wagę złota	208
Na zdrowie!	211
Mała czarna i nie tylko... ..	216
Dym z cybucha	224

CZĘŚĆ IV

NASTĘPCY HIPOKRATESA, CZYLI O TYCH, KTÓRZY PODEJMOWALI WALKĘ Z CHOROBIAMI	229
--	-----

1. Czy tylko w służbie chorego?	230
„Idealą sięgnął bruku”	231
O sposobach wykrywania choroby	234
Szafarz życia czy śmierci?	240
Autorytet alias sługa	246
Ufać czy nie ufać?	247
2. Medice, cura te ipse – lekarzu, ulecz się sam!	249
Ilu było w dawnej Polsce lekarzy?	250
Jak wykwalifikowany był niegdyś lekarz?	252
Gdzie medycy mogli znaleźć zatrudnienie?	257
Ile zarabiał przeciętny lekarz?	262

3. Do kogo teraz po pomoc?	264
Domorośli lekarze, Żydzi i cudzoziemscy szarlatani	265
Cyrulicy i kaci	268
Aptekarze i olejkarze, znachorzy i czarodzieje	271
Sam sobie lekarzem	275
4. „Nie daj się zwieść babskiej chytrłości”	278
Dzieciobiorki, pęporzezki, akuszerki... ..	279
„Co baba – doktor!”	281
Kiedy kobieta lekarz była „dziwolągiem”... ..	286
5. „Jak trwoga, to do Boga!”	289
Lekarz doskonały	289
Święci wspomociele	291
Orędowniczka, pośredniczka, pocieszycielka... ..	294
W drogę... ..	296
Kiedy prosić o pomoc i jak podziękować?	300
Cud czy autosugestia?	303

BIBLIOGRAFIA	307
--------------------	-----